

SCHOOLZWEMMEN

Langzaam verdwijnt een traditie... of niet?

Bibberend aan de rand van het instructiebad, met je klasgenoten. Sommigen konden al een beetje zwemmen, er waren er ook bij die alles nog moesten leren. Het maakte niet uit of je in een dorp of stad opgroeide: schoolzwemmen was voor leerlingen die vóór 1985 op de basisschool zaten heel gewoon. Sterker: het was zelfs bij wet geregeld! Tegenwoordig is dat anders. Omdat de Rijksoverheid gemeenten niet meer verplicht het schoolzwemmen te ondersteunen, kiezen deze zelf hun weg.

Tekst: **Sandra van Maanen**

In opdracht van NL Zwemveilig onderzocht het Mulier Instituut eind vorig jaar in samenwerking met VSG in hoeverre gemeenten schoolzwemmen ondersteunen, op welke wijze ze dit doen en hoe dat in de toekomst zal gaan. Hiervoor werd een systeem voor monitoring ontwikkeld. Alle Nederlandse

gemeenten zijn uitgenodigd aan het onderzoek mee te doen. Van de 388 gemeenten reageerden 282 op de oproep, en uiteindelijk leverden 253 gemeenten hun data aan. Waarom meer dan honderd gemeenten niet meededen weten de onderzoekers niet. “Maar de goede responsgraad betekent dat

dit een representatieve steekproef is”, zegt Corry Floor van het Mulier Instituut.

Afstand als struikelblok

Omdat ook in 2012 een dergelijk onderzoek werd verricht, konden de uitkomsten vergeleken worden. Vier jaar geleden onder-

steunde 43 procent van de Nederlandse gemeenten schoolzwemmen, tegenwoordig is dat aandeel gedaald naar 30 procent. Vooral in grotere gemeenten (meer dan 50.000 inwoners, red.) staat schoolzwemmen nog wel op het programma voor kinderen: om precies te zijn in 41 procent van de gemeenten binnen deze categorie. Voor kleinere gemeenten ligt dat cijfer lager (22%). Vooral de afstand, of beter: het vervoer van de school naar het bad en weer terug, lijkt dus een struikelblok te vormen. Hoe de gemeente helpt? Haar rol in ondersteuning varieert. Het draait vooral om financiering van zwemlessen. Zo'n 75 procent van de gemeenten helpt door zwembadhuur of de financiering van de zwemlessen zelf. Iets meer dan de helft van deze gemeenten zorgt (ook) voor vervoer naar het bad.

Wie is verantwoordelijk?

De vraag waarom steeds meer gemeenten de verantwoordelijkheid voor zwemonderwijs afstoten is interessant. Of laat het antwoord zich raden? Het draait om geld: daarvan kan gewoonweg minder vrijgemaakt worden voor deze, door traditie gevormde, vanzelfsprekendheid. In het onderzoek konden deelnemende gemeenten aangeven hoe zwaar die verantwoordelijkheid voor

hen geldt. Het overgrote deel van de respondenten gaf aan dat vooral ouders *leading* moeten zijn waar het de ontwikkeling van zwemvaardigheid van hun kroost betreft.

Creatief financieren

Floor: "Het belangrijkste argument om schoolzwemmen niet langer te faciliteren door gemeenten is dat er geen financiën meer kunnen worden vrijgemaakt. Er moeten keuzes worden gemaakt. In gemeenten waar wordt vastgehouden aan schoolzwemmen speelt vooral traditie een rol. Maar wie is voor die traditie verantwoordelijk? Het initiatief kan bij alle partijen liggen:

de Rijksoverheid, de gemeente, de school, de ouders. Wat we zien is dat voorzichtig en creatief naar andere manieren van financiering wordt gezocht. Bijvoorbeeld door sponsors aan te trekken. Er zijn scholen die het initiatief nemen om op die manier de zwemles aan te kunnen bieden. Deze initiatieven gaan we in samenwerking met NL Zwemveilig, het Kenniscentrum Sport en een aantal hogescholen volgen. Door best practices te bundelen kunnen gemeenten en scholen inspiratie opdoen."

Nu de onderzoeksgegevens bekend zijn heeft NL Zwemveilig twee beleidsgroepen gevormd, waarin vertegenwoordigers uit

Zo was het

Vóór 1985 werd op 90 tot 95 procent van de Nederlandse basisscholen schoolzwemmen aangeboden. Het was niet meer dan logisch dat je als kind via school te water ging. "Zwemmen hoorde bij het onderwijs", zegt Titeke Postma van NL Zwemveilig. "Het maakte deel uit van het curriculum op school. Gemeenten ondersteunden dit financieel, net als met gymlokalen. Maar zwemmen verdween uit het curriculum, is niet meer verplicht. Dat zorgt ervoor dat er nieuwe overwegingen worden gemaakt."

Na het schrappen van de gemeentelijke wettelijke verplichting voor scholen om zwemonderwijs te faciliteren liep het aantal gemeenten en dus het aantal scholen waar zwemles werd aangeboden slechts langzaam terug. "Nederland is een zwemland, vanuit die traditie is schoolzwemmen nog heel lang de standaard geweest." Pas in de loop van de jaren negentig is de daling ingezet. Vooral financiële motieven spelen een rol. Gemeentelijke zwembaden bestaan bijna niet meer. Een andere belangrijke bottleneck is vervoer. Met de bus van school naar het zwembad gaan is door scholen en ouders vaak niet te betalen. Daar waar het zwembad op loop- of fietsafstand van school ligt, blijft schoolzwemmen veel langer een vanzelfsprekendheid.

Zo wordt het

Zeventig procent van de gemeenten die aan het onderzoek deelnamen geeft aan dat er in de toekomst niets gaat veranderen. Dertien procent wil meer investeren, eenzelfde aandeel wil juist minder investeren. Vier procent van de gemeenten denkt erover het schoolzwemmen af te schaffen. De belangrijkste motieven hiervoor zijn bezuinigingen, twijfels over rendement van de lessen of de veranderende behoefte van de scholen.

Meer weten?

De publicatie is tot stand gekomen via het project NL Zwemveilig: een initiatief van het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ, ondersteund door het Ministerie van VWS. Op www.nlzwemveilig.nl is meer over het onderzoek te vinden.

Corry Floor, junior onderzoeker
Mulier Instituut.

het veld (o.a. zwembaden en gemeenten) meedenken en eventueel aanvullend onderzoek initiëren om schoolzwemmen weer op de kaart te zetten. Vooral belangrijk voor gemeenten die overwegen te stoppen met financiering, maar ook voor scholen die zoeken naar alternatieven om het aanbod te handhaven of opnieuw te introduceren. Een van de vragen waarop een antwoord moet komen is welke prioriteit het aanbod lokaal heeft. Willen gemeenten dat zo belangrijke zwemdiploma faciliteren of iets anders? Bijna een derde van de gemeenten biedt zwemonderwijs via school aan, in

Titeke Postma, projectleider NL Zwemveilig

welke vorm dan ook. Natte gymnastiek, om lekker te bewegen in het water, er vertrouwd mee te worden, leuke dingen te doen.

De meerwaarde van schoolzwemmen

Wat betekenen de uitkomsten voor de zwemveiligheid van kinderen? “We hopen dat dit project daar uiteindelijk meer inzicht in zal geven”, zegt Titeke Postma van NL Zwemveilig. “Door hypothesen te onderbouwen moet duidelijk worden wat de kracht van schoolzwemprogramma’s is. Over de meerwaarde van schoolzwemmen zijn we het eens. De regelmaat waarmee kinderen hun vaardigheid in het water oefenen is heel belangrijk. Een diploma zegt niet per definitie dat een kind zichzelf kan redden op een onverwacht moment dat het te water raakt. Wie na het behalen van een zwemdiploma niet of vrijwel nooit meer zwemt verliest vertrouwen. Het is geen keihard gegeven dat je zwemvaardigheid verliest, maar weinig of nooit zwemmen maakt het wel lastiger jezelf te kunnen redden. Zwemmen is geen kunstje, het heeft vooral te maken met zelfvertrouwen en om kunnen gaan met de omstandigheden. Of je het nog in de vingers hebt wordt eigenlijk pas zichtbaar in een noodsituatie.” Vooral in grote gemeenten ziet NL Zwemveilig dat steeds meer kinderen een regelmatige plons in het zwemwa-

ter met hun ouders moeten missen. Een uitje naar het bad staat daar niet als vanzelfsprekend op het programma. Juist voor al die kinderen is schoolzwemmen volgens Postma heel belangrijk.

Motieven om wel te ondersteunen

- schoolzwemmen is een oer-Hollandse traditie;
- de gemeente is initiatiefnemer (25%), gevolgd door het zwembad (15%), de wethouder (12%) of de school (11%).

Motieven om niet te ondersteunen

- er is geen geld bij gemeenten (57%);
- steeds meer kinderen halen een diploma via leszwemmen;
- zwemlessen gaan ten koste van het overige lesaanbod;
- de verantwoordelijkheid om met leerlingen te zwemmen is groot. ⬅

Verder lezen...

Op het Visie & Beleidsplein op www.sportengemeenten.nl kunt u de volgende documenten downloaden:

‘Mulier Instituut (2017), Schoolzwemmen, perspectief gemeenten 2016 factsheet 2017/1’ bij *Sport en Bewegestimulering*

‘Mulier Instituut (2016). Zwemvaardigheid in Katwijk’ bij *Sport en Bewegestimulering*

‘Gemeente Nijmegen (2016). Zwemles, een investering voor je leven!’ bij *Sport en Bewegestimulering*

‘Gemeente Den Haag (2015). Schoolzwemmen, verslag 2014 - 2015’ bij *Sport en Bewegestimulering*